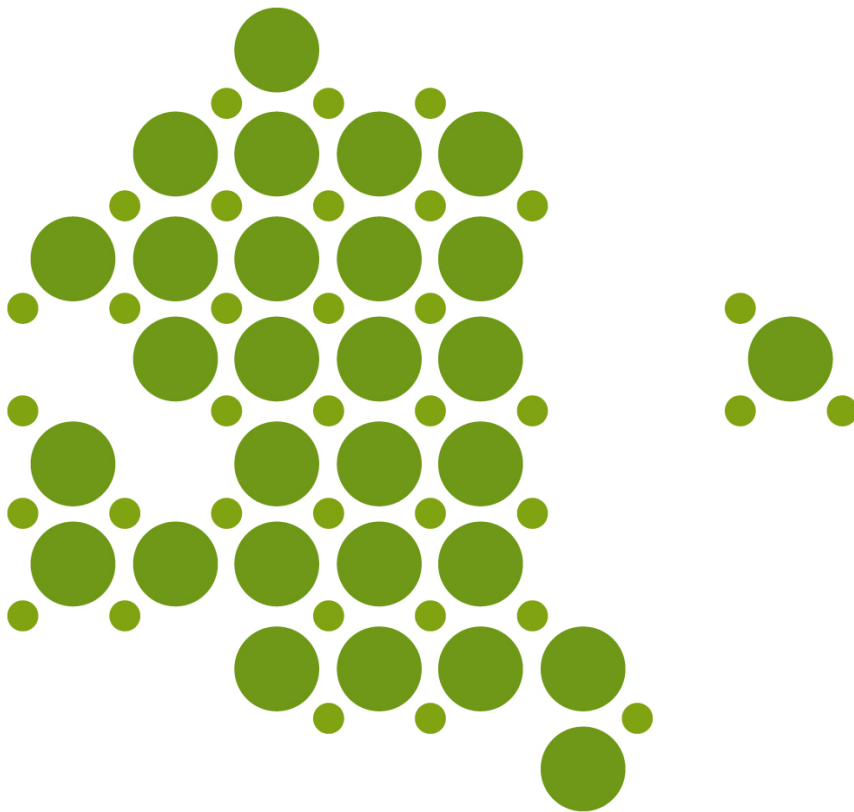

Afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding vedr. punktskrift- indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

KKR Hovedstaden

Marts 2023

Indhold

Opsamling.....	3
Indledning.....	3
Social- og Boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen	4
Proces og metode.....	4
TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser	4
Formål med beskrivelsen.....	4
Kommunerne i hovedstadsregionens oplevelse af behov for punktskriftindsatser	5
Kommunerne i hovedstadsregionens aktuelle koordinering.....	6
TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen.....	7
Formål med beskrivelsen.....	7
Kommunerne i hovedstadsregionens fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser	7
Kommunerne i hovedstadsregionens fremadrettede organisering af indsatserne.....	7
Bilag	9

Opsamling

Kort opriids af kommunernes tilbagemeldinger om aktuelle forhold og indsatser for målgruppen:

- Der er et begrænset antal børn og unge i målgruppen og flere kommuner har ikke været i kontakt med målgruppen i mange år.
- Forældre og pårørende betragtes som en ressource.
- Det kan være udfordrende at opretholde et højt specialiseringsniveau, fordi efterspørgslen på punktskriftindsatser er meget sjælden.
- Kommunerne kontakter eksterne samarbejdspartnere, hvis der mangler specialiserede kompetencer in house.
- Der er etableret et godt samarbejde med eksterne samarbejdspartnere, som Kommunikationscentre, Synscenter Refsnæs m.fl.

I forhold til den fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser fremhæver kommunerne:

- Det gode rammeaftalesamarbejde mellem kommunerne og Region H fortsættes i regi af KKR Hovedstaden.
- Der kan etableres et netværk på tværs af kommunerne for at sikre vidensdeling på synsområdet.
- De specialiserede tilbud kan tilrettelægge indsatserne og tilpasse kapaciteten, så behov hos målgruppen efterkommes.
- Der kan etableres et netværk for børnene/de unge på tværs af kommunegrænser. Koordineringen af et sådan netværk kan fx ske hos Synscenter Refsnæs.
- At de skal benytte sig af de landsdækkende vidensmiljø på synsområdet, der sikrer løbende opdatering af viden på området.

Indledning

Social- og Boligstyrelsen udsendte d. 27. september 2022 en Centrale Udmelding til landets kommunalbestyrelser vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse*. Social- og Boligstyrelsen kan udsende Centrale Udmeldinger for målgrupper og særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommuner eller regioner for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud. Kommunalbestyrelserne i hovedstadsregionen afrapporterer i fællesskab på den Centrale Udmelding.

Social- og Boligstyrelsen udsendte den Centrale Udmelding vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse*, forbi de er bekymrede for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser.

Efter afrapportering til Social- og Boligstyrelsen vil følge en dialog mellem styrelsen og kommunalbestyrelserne med henblik på at kortlægge, hvorvidt der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordination om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen.

Nærværende afrapportering samler besvarelser fra kommunerne i hovedstadsregionen.

Social- og Boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen

Indsatsen/målgruppen beskrives i den Centrale Udmelding som *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*. Social- og Boligstyrelsen angiver i den Centrale Udmelding, at:

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og deraf manglende læsesyn. Det er børn og unge med isoleret synsnedsettelse og således uden yderlige funktionsnedsettelse. De højt specialiserede punktskriftindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne, regionerne og landsdækkende.

Proces og metode

Social- og Boligstyrelsen har anmodet om, at kommunerne i hovedstadsregionen dels beskriver deres koordination og samarbejde på tværs af regioner og på landsplan, dels at de beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser. For at kunne beskrive dette arbejde bedst muligt har kommunerne i hovedstadsregionen haft en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne.

I februar 2023 har der været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i hovedstadsregionen og repræsentanter fra IBOS og Kommunikationscentrene, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det socialfaglige arbejde med målgruppen. Der er med dialogmøderne lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været logopædagoger, ledere af PPR, forstandere, centerchefer, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for de afholdte dialogmøder blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.

På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret to fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og Boligstyrelsens to temaer:

- Tema 1: Koordination og samarbejde
- Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Efter dialogmøderne har der været følgende proces:

- Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i hovedstadsregionen
- Afrapporteringen er behandlet i Embedsmandsudvalget for det specialiserede socialområde og K29
- Afrapporteringen er godkendt i KKR Hovedstaden den 23. juni 2023

Nedenfor beskrives kommunerne i hovedstadsregionens koordination og samarbejde samt fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen med udgangspunkt i Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding og de to temaer heri.

TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser

Formål med beskrivelsen

Social- og Boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

*Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse?
Herunder også:*

- 1) *Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (fx mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?*
- 2) *Hvordan koordineres punktskriftsindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (fx i forbindelse med forskellige overgange)?*

Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse?

Kommunerne i hovedstadsregionens oplevelse af behov for punktskriftindsatser

Begrænset antal i målgruppen

Størstedelen af kommunerne i hovedstadsregionen fremhæver, at det er en målgruppe, som de ser i mindre og mindre grad. Idet man er blevet dygtigere til at behandle synslidelser samt fosterdiagnostik, så færre børn bliver født blinde, kan der gå flere år imellem, at en kommune får kendskab til et barn med stærkt nedsat syn eller blindhed. Nogle kommuner har ingen borgere, der gør brug af punktskrift, og har ikke haft det i over ti år.

Én af de større kommuner fortæller, at de grundet deres kommunestørrelse har flere børn og unge i målgruppen, end man ser i de øvrige kommuner. Til trods for dette oplever de ikke en stor efterspørgsel på de specialiserede punktskriftindsatser, det betyder dog ikke, at behovet hos det enkelte barn ikke er der. De mindre kommuner kan opleve udfordringer med at opretholde et højt specialiseringsniveau, netop fordi efterspørgslen på punktskriftindsatser er så sjælden. Ved manglende viden kontaktes eksterne samarbejdspartnere.

Kommunerne får enten kendskab til målgruppen gennem Kommunikationscenteret eller får besked direkte fra synsregisteret, når et barn meldes ind.

I drøftelserne, kommunerne imellem, bliver der præsenteret en række dilemmaer ift. børn og unge i målgruppen, det drejer sig bl.a. om, hvornår punktskrift er relevant og den rette metode ift. indlæring hos et barn/en ung. Det kræver motivation fra barnet/den unge at skulle lære punktskrift, og hos de børn og unge hvor der er et restsyn, kan det være svært at motivere, da de foretrækker oplæsning. Fravalget af punktskrift for de børn og unge med et restsyn kan dog have en negativ betydning for deres videre muligheder i livet som fx muligheden for at få en ungdomsuddannelse og senere tilknytning til arbejdsmarkedet. Børn og unge uden restsyn, som ikke lærer punktskrift, men klarer sig med oplæsning og diktering, kan betragtes som analfabeter, da de således ikke får et skriftsprog, de er bevidste om. Det koster på den generelle sprogforståelse og har store konsekvenser for deres videre liv.

Pårørende som ressource

Flere af kommunerne fremhæver vigtigheden af at få involveret og aktiveret barnet/den unges forældre, så de indgår som samarbejdspartnere og en central ressource. Hvis forældrene også har en synsnedsættelse, kan det tilføre en ekstra værdi, da barnet/den unge på anden vis kan blive vejledt i brug af punktskrift i hjemmet. På samme tid har barnet/den unge en de kan spejle sig i, og som selv har et synshandicap inde på livet.

Overgange i et ungt liv

Kommunerne fremhæver, at det ved børn og unge med synsnedsættelse, som ved andre børn og unge, er ekstra vigtigt at være opmærksom, når det kommer til overgange i barnet/den unges liv. Ofte vil det være en børnesynskonsulent fra Kommunikationscentret, som har kontakten til barnets forældre, og følger barnet fra institution til skole e.l. Der afholdes netværksmøder hvor forældre, børnesynskonsulent, skoleleder, evt. psykolog eller andet relevant personale deltager, så overgangene gennemtænkes. Derudover er det centralt, at lærerne modtager kontinuerlig vejledning og undervisning bl.a. fra Synscenter Refsnæs og at de øvrige elever får viden om, hvad det vil sige at have en blind elev i klassen.

Kommunerne i hovedstadsregionens aktuelle koordinering

Koordination med Kommunikationscentrene og Synscenter Refsnæs

Kommunerne fortæller om positive samarbejder med Kommunikationscentrene, hvor børnesynskonsulenter varetager en del af koordinatorrollen i forhold til indsatserne omkring barnet/den unge, og varetager kontakten til flere af de kommunale indsatser, som barnet/den unge modtager. Børnesynskonsulenterne varetager derudover bl.a. undervisning, rådgivning og vejledning i barnets nærmiljø.

Samarbejde med Kommunikationscentrene kan også inkludere udredning i forbindelse med, at et barn optages i synsregisteret. Kommunerne følger i stor grad Kommunikationscenterenes anbefalinger i forhold til om et barn eller en ung med et synshandicap har brug for støtte i skolen o.l. – det gælder både ved de børn og unge, der bruger punktskrift og de der ikke gør. Det er Kommunikationscentrene, der er specialisterne på området, og ikke kommunerne, hvorfor kommunerne har brug for samarbejdet med Kommunikationscentrene. Det er dog ikke alle Kommunikationscentre, der har kompetencer til stede lokalt i forhold til punktskriftundervisning.

Kommunerne og Kommunikationscentrene samarbejder også med Synscenter Refsnæs, som leverer specialrådgivning på synsområdet, og er VISO KaS leverandør. Her udbydes kurser, udredning, synsvejledning i kommunerne, ophold til børn og unge med særlige behov m.v. Af øvrige indsatser der koordineres på tværs af kommunerne nævnes bl.a. camps hvor børnene/de unge mødes (med deltagelse af synskonsulenter og lærere) og lærer hinanden at kende samt lærer fx om teknologi, musik e.l.

Udvikling i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud

KL's Koordinationsforum følger løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede. På området for børn og unge med alvorlige synsnedsættelser bliver Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) fulgt tæt. Der bliver årligt udarbejdet en rapport, der sætter fokus på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, og formålet er at følge og potentielt udpege konkrete tilbud, hvor der er grund til at være bekymret for den fremadrettede bæredygtighed.

Kvalifikationer på almenområdet

Almenområdet, der her dækker over daginstitutioner og skoler, varetager oftest undervisning af børn med synsnedsættelse – det sker da kommunerne arbejder ud fra inklusionsstanken. Opgaven i forhold til punktskriftindsatser varetages ved rådgivning og vejledning fra børnesynskonsulenterne.

Når det kommer til kompetencer og ressourcer hos personalet på almenområdet, kan der være en udfordring, men kommunerne gør, hvad de kan for at fastholde personale, der er kvalificeret til at arbejde med børn og unge med synsnedsettelse. Pædagoger, lærerteams og personale omkring et barn eller en ung med et synshandicap undervises og vejledes i, hvordan de bedst muligt varetager de opgaver, der følger med det at have et barn eller en ung med synsnedsettelse i daginstitutionen/skolen e.l.

TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen

Formål med beskrivelsen

Social- og Boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede punktskriftindsats til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser?

Herunder også:

- 1) Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser?*
- 2) Hvordan sikres det fremadrettet at børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af punktskrift.*

Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede punktskriftindsatser til stede til målgruppen?

Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding?

Herunder også:

- 1) Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?*
- 2) Hvilke tiltag har kommunerne i regionen selv mulighed for at iværksætte?*

Kommunerne i hovedstadsregionens fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser

Ikke behov for nye tilbud

Kommunerne er forstående over for Social- og Boligstyrelsens bekymring for de højt specialiserede punktskriftindsatser, men kommunerne kan ikke sikre yderligere brug af de højt specialiserede tilbud, end til de målgrupper, hvor der er behov herfor. Det kræver en national indsats at sikre børnene/de unge i målgruppen en fyldestgørende udvikling med et veletableret punktskriftmiljø mv. – det kan ikke sikres fra kommunalt niveau, da målgruppen er for lille.

Kommunerne i hovedstadsregionens fremadrettede organisering af indsatserne

Netværk blandt kommunerne

Kommunerne fremhæver relevansen af vidensdeling på synsområdet. Det gælder både de kommuner, der i dag indgår i et synsnetværk, men også de kommuner der ikke gør – der efterlyses netværk, hvor kommunerne kan trække på hinandens erfaringer. Da børn og unge med alvorlig synsnedsættelse og behov for punktskriftindsatser er en meget lille målgruppe, er det netop relevant at have et sted at sparre og indhente viden om relevante tilbud, støttebehov, drøfte udfordringer mv.

Nogle af kommunerne er med i kommunale synsnetværk oprettet omkring Kommunikationscentrene i hovedstadsregionen. Her kan faglige medarbejdere fra kommunernes udførerområder, myndighedsområde, almenområdet e.l. indgå, og en synskonsulent fra Synscenter Refsnæs inviteres til at vejlede og sparre i forhold til det daglige arbejde omkring barnet/den unge. Afholdelse af temamøder eller anden form for faglige arrangementer for bl.a. kommunale medarbejdere omkring Kommunikationscentrene kan også være en måde at udbrede kendskab til udfordringer, støttebehov mv.

Nogle kommuner trækker allerede i dag på de synsfaglige kompetencer på Synscenter Refsnæs i forhold til at planlægge netværksmøder, hvor kommunale synskonsulenter kan deltage.

Koordinering ved brug af rammeaftalesamarbejdet

Kommunerne vil sikre, at det gode samarbejde mellem de 29 kommuner i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden fortsætter i rammeaftalesamarbejdet, der foregår i regi af Embedsmandsudvalget for det specialiserede socialområde under KKR Hovedstaden. Rammeaftalesamarbejdet har bl.a. fokus på de mest specialiserede tilbud, samt at sikre økonomisk og bæredygtige tilbud på det specialiserede socialområde, og herunder børn og unge med alvorlig synsnedsættelse.

Højt specialiserede tilbuds tilrettelæggelse af indsatser og kapacitetstilpasning

De specialiserede tilbud med indsatser rettet mod målgruppen af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse og behov for punktskriftindsatser opfordres til at fortsætte dialogen med kommunerne. Således kan det sikres, at indsatserne i større grad tilrettelægges og kapaciteten tilpasses, så behov hos målgruppen efterkommes.

Driftsherrerne af de højt specialiserede indsatser til målgruppen opfordres til at have opmærksomhed på efteruddannelse og kompetenceudvikling af personalet, og sikre at tilbuddene er opdaterede på den nyeste forskning og viden på området.

Landsdækkende vidensmiljø

Kommunerne skal benytte sig af de landsdækkende vidensmiljøer på synsområdet fx forankret på Synscenter Refsnæs, der sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne om fx teknologi, metoder mv. Et landsdækkende vidensmiljø på synsområdet vurderes at være en hensigtsmæssig og effektiv måde at sikre implementering af ny viden og opkvalificering af de kommunale medarbejdere på bl.a. almenområdet, som er i kontakt med målgruppen.

Både de højt specialiserede tilbud og kommunerne skal have opmærksomhed på at sikre, at viden og erfaringer hos de højt specialiserede tilbud implementeres i både almene og specialtilbud i kommunerne, og dermed sikre vidensdeling med kommunerne.

Netværk for børnene/de unge og pårørende

Kommunerne fremhæver netværk for børnene/de unge, forældre og pårørende omkring som relevant. For børnene/de unge kan det betyde, at det fx rent praktisk bliver mere naturligt at benytte sig af sine

hjælpemidler. For både børn, unge og pårørende kan der udveksles erfaringer og spejles i andre med nogle af de samme udfordringer.

Samle viden

Ved at samle børn og unge med synsnedsættelser på enkelte daginstitutioner og skoler kan der sikres en større specialiseringsgrad hos det faglige personale, samt et netværk blandt børnene/de unge. Det vil dog blive udfordret af den særdeles lille målgruppe, det frie valg af daginstitutioner og skoler, personaleskift mv. Kommunerne kan arbejde med en form for vidensteams internt i kommunerne, hvor medlemmerne har kendskab til synsområdet, og fx indretning af legepladser, brug af kontrastfarver mv., og som kan tage ud på de enkelte daginstitutioner eller skoler – det kan også være en enkelt børnesynskonsulent med stor erfaring på området. Alternativ foreslår kommunerne en løsning, der er regionalt eller nationalt funderet.

Bilag

Case – otteårig pige med blindhed

I løbet af børnehaven er der arbejdet med førpunkt med personalet i børnehaven, der blev undervist af en konsulent. Samtidig er personalet i børnehaven undervist i, hvordan de kan arbejde med den taktile sans, inden førpunkt er startet op. I børnehaven er der en Perkins til rådighed og personalet står for den daglige implementering, samt arbejde med kendskab til bogstaverne, efter vejledning fra synskonsulent.

Seks måneder inden skolestart arbejdes der med overgangen. Personalet som skal være omkring den kommende skoleelev med blindhed, undervises i punktskrift på Perkinsmaskinen, samt ledsagerteknik. Der tales desuden om hvilke synspædagogiske behov, der er nødvendige for at understøtte eleven med blindhed.

Lærerne på skolen skal forberede, hvilket undervisningsmateriale der skal tilrettelægges til skolestart, forberede dymo på punkt, der hvor seende børn kan læse (fx garderoben). Den kommende elev med blindhed bliver vist rundt på skolen, så hun ved, hvordan hun kommer på toilet, finder ind til sin klasse m.v.

Lærerne og skoleleder informeres om nødvendigheden af at deltage på kursus på Synscenter Refsnæs, hvor der gives en grundig gennemgang af punktskrift, samt hvordan der arbejdes med punktapperatet Polaris. Fx hvordan man henter en fil, eller gemmer en fil og hvordan undervisningsbøger bestilles. Det er centralt med et tæt samarbejde mellem støtten og lærere på skolen, da støtten skal have mulighed for at kunne tilrettelægge materialet, hvilket fx kræver, at undervisningsmaterialet er klar i god tid.

Der er bevilget ni støttetimer til eleven med blindhed. Skolerne vil gerne elever med blindhed, men der kan opstå en bekymring for, om de kan løfte opgaven.

Elever med blindhed kan være svære at placere i skoletilbud og daginstitutioner, da de typisk er kognitivt velfungerende, og fagligt hører til i den almen folkeskole, men de har et anderledes støttebehov.